

kan ieder lid van zijn. Zooals trouwens hier mijnheer Pilaar ook lid is van zijn algemeene fabrikantenvereniging; daar zitten ook patroons in van allerlei slag en heusch ook niet allen achtien karaats."

Broeder Pilaar schudt het hoofd en met een lachje zegt hij: „Maar Werkman, je weet toch wel beter; je weet toch, dat ik ook lid van het Christelijk Werkgeversverbond ben?"

Nu is het de beurt van Werkman om te lachen. „Ja, dat kennen we, mijnheer Pilaar", zegt hij. „Persoonlijk lid van het Christelijk Werkgeversverbond, zeker als vlag om de lading te dekken. Zoo zou ik ook nog lid van Patrimonium kunnen zijn. Maar ondertusschen blijft u toch maar met uw onderneming rustig in uw liberale fabrikantenvereniging en die is aangesloten bij het liberale Werkgeversverbond. Zoo eet u van twee walletjes, niet waar? Afijn, dat moet u zelf maar weten, maar u mist toch wel het recht om als ouderling mij hier te komen kapittelen."

„Ja, maar dat is toch niet juist, Werkman, wat u daar zegt", merkt dominee Nadenker op. „Broeder Pilaar treedt toch in zijn fabrikantervereniging als Christen op en handelt daar als Christen. We kennen toch allemaal broeder Pilaar wel, niet waar?"

„Nu ja", zegt Werkman, „misschien wel, ik ben zelfs wel geneigd om aan te nemen, dat hij dat inderdaad doet. Maar dat doe ik ook in mijn algemeene vakorganisatie, daar treed ik ook als Christen op, net zoo goed als broeder Pilaar in de zijne."

„Ja, maar dat kunt u daar toch niet!" zegt broeder Pilaar nu.

„Hoor eens", antwoordt Werkman, „als u, mijnheer Pilaar, dat kunt in uw liberale vereniging, dan kan ik het ook in mijn socialistische, en daarmee basta!"

...

Onvoldaan van beide zijden werd het bezoek beëindigd.

Maar dominee Nadenker dacht na, en dat niet alleen, hij onderzocht en besprak, en wat hij toen gewaar werd, onstelde hem. Zijn beste ouderling, broeder Pilaar, grootfabrikant, aangesloten bij een „neutrale" fabrikantenvereniging in zijn vak, die aanvankelijk betoogde, dat hij die vakorganisatie noodig had voor zijn onderneming, moest na een diepgaand gesprek met zijn dominee erkennen, dat hij als vooraanstaand man nimmer pogingen had aangewend om de Christelijke ondernemers in zijn vak in een eigen fabrikantenvereniging te organiseren; dat hij zelfs een poging, die door het Christelijk Werkgeversverbond was gedaan om in zijn vak tot afzonderlijke Christelijke organisatie te komen, had genegeerd, terwijl bovendien duidelijk aanwijsbaar was, dat moest hij erkennen, dat de z.g. „neutrale" algemeene organisatie in haar optreden naar buiten meermalen blijk gaf van de afwezigheid van den echt-Christelijken geest der naastenliefde, en niet aan het dienen van God en den naaste, maar aan het groepsbelang, het VERdienen alles werd ondergeschikt gemaakt.

Dominee Nadenker schrikte, toen zelfs broeder Pilaar de meening uitsprak, dat zaken nu eenmaal zaken zijn, en met klem betoogde hij, dat Christus' heerschappij gaat óók over het zakenleven, dat Zijn Koningschap heel het leven omvat, dat hier nooit van eenige „neutraliteit" sprake kan zijn, en dat daarom de belijdende Christenen zich dienen aan te sluiten om door een gemeenschappelijke beleving der belijdenis in iederen levenskring de geestelijke macht van het Koninkrijk Gods te openbaren.

En dominee Nadenker zei nog veel meer.

Hij zag het gevaar, het groote gevaar, dat niet uitsluitend Christelijke arbeiders werden afgetrokken van het beleven der belijdenis, maar dat Christen-patroons, zelfs van de statuus van Pilaar, bezig waren ons kerkelijk, staatkundig en maatschappelijk leven te ondermijnen. En hiervan werd hij nog meer overtuigd, toen hij hoorde, dat zijn ouderling Deegstra voorzitter was van de „neutrale" bakkersorganisatie ter plaatse, welke vijandig stond tegenover de Christelijke arbeidersorganisatie, en dat zijn andere ouderling, Lijnman, die schilderspatroon was, van geen enkele organisatie lid wenschte te zijn, noch Christelijk noch z.g. „neutraal", omdat het toch allemaal maar ging „om mekaar dood te maken in een wederzijdsche belangenstrijd. Het voerde je allemaal maar af van het ééne noodige", aldus Lijnman.

Ds Nadenker dacht na, en zuchtte wel eens: „O Kuyper, wat begrijpen velen van hen, die zeggen uw volgelingen te zijn, toch nog bitter weinig van uw grooten levensarbeid voor de erkenning van het beginsel van Gods soevereiniteit en de toepassing van dat beginsel in de praktijk!"

En Ds Nadenker, ziende welke gevaren er dreigen voor heel ons Christelijk levensterrein, dacht na over zijn preek over Zondag 40 van onzen Heidelbergse Catechismus, en had ineens zoo veel preekstof, dat hij ze in één predikatie bij lange na niet verwerken kon.

A. BORST Pzn.

MUZIKALE KRONIEK

Balans.

II.

Van den organist der kathedraal te Mechelen: Flor Peeters verschenen „Tien korallen voor orgel" ¹⁾, een verzameling, waarvan men al bij het doorbladeren aan het notenbeeld ziet, dat de muziek weloverwogen is. Iedere koraalbewerking in dezen bundel treft door smaakvolle toepassing van oudere en nieuwere harmonieën in een hechten bouw, die door constructie en rhythmiek vaak doet denken aan de koraalvoorspelen van Bach. Dit 39ste werk van Peeters is zoo rijk, dat het verantwoord is in het kort de verschillende voorspelen te vermelden.

Nr. 1 (Een kind geboren in Bethlehem), een rustige pastorale. Nr. 2 (Herders, hij is geboren) met het schalksche gespeel in de parallelle der begeleidende stemmen van regel 5, 6, 8 en 9 van dit koraal. Nr. 3 (Nu sijt welcomme, Jesu, lieven Heer) met een ontroerend-mooi Kyrieleis. Het pedaal is in dit nummer wat eentonig. Nr. 4 (Ons is geboren een kindekin), dat minder boeiend is en te veel aan Bach doet denken. Nr. 5 (Maria die zoude naar Bethlehem gaan), eenvoudig en zeer smaakvol. Nr. 6 (Met desen nieuwen jare), impo- sant, geen legkaart van „moderne" dissonanten of „klankkleuren", maar een golvenspel met steeds nieuwe aspecten, oproepend de mogelijkheden van het nieuwe jaar. Nr. 7 (O Jesu soet) met zijn fijne pastellinten. Nr. 8 (Ick wil mi gaen vertroosten). Naar de moedeloze begeleiding te oordeelen, had de componist hier wel veel troost noodig. De sequenzen doen niet overtuigend, maar wat goedkoop aan. Nr. 9 (Van liefden comt groot liden) daarentegen neemt revanche. Dit nummer is vol van een serene droefheid en behoort tot het innigste uit den geheelen bundel. Nr. 10 is het koraal „Heer Jezus heeft een hofken" met vier variaties en een finale (5de variatie). Een zeer dankbaar concertnummer. Het koraal en de eerste variatie zijn sober. In de tweede variatie is de begeleiding in de bovenstem pittig van rythme, doch bitonaal ten opzichte van de overige stemmen, die in den hoofdtoonaard zijn geschreven. Door dezen simplistischen opzet doet de bovenstem wat effectmakend aan, wat zeker niet het geval zou zijn geweest, wanneer de geheele opzet van de variatie polytonaal was gehouden. Intusschen een interessant experiment! De derde variatie met zijn gebroken accoorden en de vierde met zijn chromatiek zijn muzikaal, doch een beetje gekunsteld. In de finale hervindt Peeters den echt-Vlaamschen stijl: het is één stuk bravour, waarin bepaalde harmonieën met kranige regelmaat terugkeeren.

Bij het overzien van den bundel in zijn geheel frappeert het, hoe de nummers welker inhoud betrekking heeft op het gevoelsleven, beter geslaagd zijn dan die op het religieuze leven. Weer een aanwijzing, dat verklanking van den omgang met God haast het onmogelijke van den componist vergt.

...

Koninginnedagklanken bereiken thans het oor. George Stam trapt op het pedaal van het Leeuwarder orgel een hardnekkige bas voor het Wilhelmus, laat in het „Mereck toch hoe sterck" de klokjes klingen, geeft een pianosatz over de „Zilvervloot", waarop het „O, Heer die daer" volgt, en eindigt met een Finale, die weer in het Wilhelmus uitmondt. Ziezoo, de „Fantasie over bekende Nederlandsche volksliederen" ²⁾ is klaar! Och, de feestgangers zullen zich wel geamuseerd hebben met dit bevattelijk potpourri, en het klinkt allemaal heel goed. Daar Stam reeds lang beter werk in het licht gaf, zal hij met dit werk wel niet meer pretentie hebben dan aardige amusementsmuziek bij feestelijke gelegenheden. Als zoodanig is het zeker geslaagd. Mocht echter iemand meenen in deze Fantasie ook maar een slijp van den mantel der Muze te zien gevat, dan vergist hij zich. Wij zien dan de basso ostinato in zijn onbeduidendheid, het tertsen- en kwartengescharrel en de goedkoopjes basjes in het „Mereck toch hoe sterck", en het niet „orgelmatige" in de „Zilvervloot" (dat de componist dan ook wijselijk in kerkdiensten laat coupeeren). Maar daarna volgen toch ook weer de bekoorlijke bewerking van het „O, Heer die daer" en de frissche inleidende Finale voor het Wilhelmus. Voor het grootste deel is deze Fantasie ook op harmonium te spelen.

...

Jac. Bonset gaf uit zijn 155ste opus „Variaties en fuga over een thema van Purcell" ³⁾, waarin hij het bewijs levert, dat men ook na een vruchtbare productie nog frisch werk kan leveren. Dit stuk is niet modern van structuur, maar door de vlotte bewerking van het speelsche thema maakt het een pittig indruk. De bouw der

zes variaties is zeer eenvoudig (in de derde zelfs wat al te simpel) en licht aansprekend, met geslaagde vondsten, b.v. de oplopende bas in var. I, de impressionistische harmoniek in var. IV, het thema in het pedaal in var. VI, de vrolijke Fuga. Het welslagen van het geheel is niet het minst te danken aan het zwierige, in het gehoor liggende, thema, en zal op populaire orgelbepelingen een dankbaar nummer kunnen uitmaken. De herstellingsteekens zijn zoo onduidelijk gedrukt, dat ze op het eerste gezicht moeilijk van kruizen te onderscheiden zijn.

...

De „Vijf Melodiebewerkingen" ⁴⁾ van Feike Asma konden een eeuw geleden zijn geschreven, en ook dan zouden ze denzelfden indruk maken als thans. Niettemin is Asma de jongste van allen wier werk in deze „Balans" werd besproken. Een bedenkelijk verschijnsel, temeer omdat uit deze bewerkingen blijkt dat de componist de romantische harmonieeler ijverig heeft bestudeerd en derzelver foefjes en alteraties vlot kan toepassen. Met dat al heeft men geen muziek, als de stuwing, de alles bezielende ontroering ontbreekt. Het is niet toevallig, dat Asma gegrepen heeft naar de melodieën van vijf liederen, die in den slapen tijd van ongeveer een eeuw geleden zijn getoonzet. Daarmee schiep hij reeds aanzienlijke moeilijkheden om tot een muzikaal bevredigend resultaat te komen. Toch zou het voor een begaafd componist, getroffen door den geestelijken inhoud van die liederen, een prachtproef zijn geweest om deze — op zichzelf sentimentele — wijzen zóó te bewerken, dat die inhoud weer in een stralend nieuw licht te voorschijn kwam. Dit is Asma niet gelukt; zelfs vreezen wij, dat hij zich dezen eisch bij het componeeren niet eens heeft gerealiseerd.

Een afzonderlijke behandeling der melodiebewerkingen (Waarheen pelgrims; Ik wensch te zijn als Jezus; Als ge in nood gezeten; De Heer is mijn herder; Jezus neemt de zondaars aan) heeft weinig zin, daar ze allemaal min of meer volgens hetzelfde recept zijn samengesteld: eerst de melodie in de sopraan met wat chromatiek uit de oude doos er tegenaan, die zoo druk altereert en moduleert, dat het geheel ziekelijk en onrustig aandoet. Dan weer de melodie, met snelle door- gaande of wisselnoten omslingerd als bloemrankjes om een vers in een poëzie-album. Door het gedraaf der noten is de componist inmiddels in vuur geraakt, om met veel vertoon van accoord- massa's en sequenzen een slotbewerking in fortissimo te produceren. De imitatieve bewerkingen in „Ik wensch te zijn als Jezus" en „Als ge in nood gezeten" zijn weliswaar vernuftiger, maar de harmoniseering is ook hier alweer nietszeggend van plichtmatigheid.

Muziek als deze „Melodiebewerkingen" is eigenlijk de grootste belemmering voor de ontwikkeling eener Protestantisch-Christelijke orgelkunst. Het leekenpubliek hoort een bekend melodietje temidden van bekende klanken en is allang tevreden. De componist wordt door dit „succes" verleid om steeds meer van zulken melkkost voor te zetten, en de serieuze pioniers, die niet den weg van den minsten weerstand kozen, vinden voor hun vaste spijs geen afzetgebied.

Wij hopen dat Asma tot het inzicht zal komen, dat hij met zulk werk op den verkeerden weg is, en dat hij in onverbiddelijke zelfkritiek alleen dat zal uitgeven, wat hijzelf geheel verantwoord kan. In dit opzicht kan hij een voorbeeld nemen aan iemand als Samuel de Vrind, wiens debuut wij in ons vorig artikel bespraken. Aan de orgelkorallen van Flor Peeters kan hij zien, hoeveel smaakvolle mogelijkheden er zijn, om de schoonheid van geestelijke liederen in de tonenspraak van het heden (dat ook zijn tijd is!) tot uiting te brengen. Dan zal hij zich vermoedelijk nog wel eens bedenken, voordat hij een werk als dit aan zijn leermeester Jan Zwart opdraagt. Het imiteert dien meester in uiterlijkheden, zonder diens hoogtepunten van innigheid en vervoering te bereiken.

...

Van Jan Pieterszoon Sweelinck verscheen de door Erich Doflein verzorgde heruitgave van drie liedvarianties voor piano, cembalo of orgel ⁵⁾, n.l. „Mein junges Leben hat ein End", „Unter der Linden grüne", en „Est-ce Mars".

Het is verblijdend, dat deze prachtige variaties, waarvan de eerste en de derde reeds een groote bekendheid verwierven, thans in een goedkoopje uitgave verkrijgbaar worden gesteld. Want al is het waar, dat voortreffelijke muziek nooit te duur wordt betaald, toch was het voor de popularisering van het werk van den grootsten Nederlandschen componist gewenscht, dat behalve de goede maar kostbare Deutsche Seiffert- en Nederlandsche Van den Sigtenhorst Meyer-uitgaven ook verzamelingen gingen verschijnen, die voor dezelfde prijzen als de werken van b.v. Bach en Beethoven te verkrijgen waren.

Over Sweelincks muziek is in deze kroniek door wijlen Jan Zwart zoo indringend geschreven, dat

1) Uitgave: B. Schott's Söhne, Mainz-Leipzig.
2) Uitgave: G. Alsbach & Co., Amsterdam.
3) Uitgave: G. Alsbach & Co., Amsterdam.

4) Uitgave: G. Alsbach & Co., Amsterdam.
5) Uitgave: B. Schott's Söhne, Mainz-Leipzig.

wij niet r
waarom ze
trouwens a
uitgave. W
juist deze
melodie de
bundeld, cr
popularitei

Wanneer
balans me-
moeten do-
En dan m
vreden zij
orgelmuzie
ten, die
eigen kar-
brengen v
hedendaag-
muziek. Al
mezz" van
dit reeds e-
voor de to-
nikendam,
zijn waard
wikkeling
bleken in
b.v. van M
toekomst.

Wanneer
wikkeling
de groote
muziek, ni
duur de ve
doos onmc
keling van
het muziel
Rotterda

N a s c h
artikel kw
6, „kwart
kwint-sext
zijn „kwan

STE

Is

Hooggele
In „De R
J. Wilschut
Leerregelen
standelijk
Met bijzo
van De J.
U schrijft
en dan als
standelijk".
Verder ze
het eens is
zeggen, als
Als antw
omdat ik l
onderschei
Toch vin
ding van
is, blijft m
wordt.
Inderdaa
stelling zu
U dankbaa
Met de 1

Aan Ds

mp

Ook naar
ling van P

Geagte
brief in
ek u in
Prof. Vol
u wil ek
verdachte
in daa
kan die
in „Die
bls. 21).
my proe-
king h
put u
jaargang
is n bl
Prof. V
die hand
bewering
Teen 1